

S knjigo kakor danes, a nekoč nekoliko drugače

Bralne značke. Arhiv Bralne značke.

Družina vnetih bralcev Kje pa je Bralna značka?

Takoj na začetku moram priznati, da nikoli nisem bral za značko. Ne da bi ne maral knjig, to sploh ne – ko sem bil še šolar, si te velike družine bralcev preprosto še niso izmislili. Pa so bile knjige vseeno v središču mojega otroštva in povsod naokrog. Pomenile so mi vratca v čudežno Deveto deželo, barko za popotovanja napetim prigodam naproti, časovni stroj za preskoke v preteklost in prihodnost, med književnimi junaki pa sem si poiskal prijatelje in našel vzornike ... Brez vsega, kar se je skrivalo med imenitnimi, v platno vezanimi, a tudi natrganimi in zamaščenimi platnicami, bi mi življenje teklo precej bolj monotono.

Ko se je po pouku gruča sošolcev vlekla skozi stare kranjske ulice proti domu, se je ponavadi pogovor sukal okrog knjig in filmov. Vneto smo si izmenjevali mnenja o njih in jih drug drugemu priporočali ali odsvetovali. Neredko je izbruhnil prepir. Če nam je enajstletnikom zmanjkalo argumentov, smo s kričanjem dokazovali svoj prav, da so nas morali odrasli mimoidoči miriti s prismuknjenim vprašanjem: »Ali vas v šoli tako učijo?« Prijatelj Miki mi je nekoč na nenavaden način dokazal, kam lahko pripelje razhajanje ocen o kakovosti knjige. Da bi me prepričal, kako je roman, ki ga tako hvalim, zares zanič in prava sramota za njegovo malo knjižnico, me je odpeljal domov – in mi ga podaril.

Redno smo se ustavljali pred knjigarno. Pritiskali smo nosove ob izložbeno steklo in ugibali, kaj se skriva za pisanimi naslovniciami novih tiskov. Se jih bo dalo kmalu izposoditi

v knjižnici? Bi od žepnine prihranjeni drobiž zadostoval za nakup broširane izdaje? Vsak od nas je imel doma vsaj svojo polico v družinski knjižnici. Za knjige smo lepo skrbeli in jih celo zaščitili z dodatnim ovojnim papirjem. Ob vsem pa smo jih drug drugemu nesebično posojali.

Izmislili smo si tudi »skrivno bralnico«. V lopi za Prešernovim gledališčem so bile zložene kulise, eno stran pa je zapirala visoka skladovalnica drv. Med drvami in ostrejšem smo odkrili težko dostopen prostorček, kamor smo se stisnili s svojimi najljubšimi knjigami. Bilo nam je nadvse lepo, toda kot vse lepo na tem svetu, tudi to ni dolgo trajalo. Izdalo nas je naše glasno

branje. Naenkrat se je spodaj zaslišalo hišnikovo robantenje, češ da mu bo mularija zažgala gledališče, in že smo plezali in skakali z visokih klad. Bralnico sva s prijateljem Lukcem nato preselila v goščavo ob Savi. Pod vplivom indijanaric, ki so nama v tistih letih burile domišljijo, sva si zgradila velik vigvam in v njem zakurila ogenj. Zunaj je sijalo majsko sonce, otroci pa smo s knjigami na kolenih sedeli v mračnem šotoru. Zaradi dima so se nam solzile oči, a smo navkljub tej nevšečnosti še naprej junaško prebirali svoje »špehe« ...

Ves čas se mi je dozdevalo, da ima šola z branjem in knjigami težave. Mi smo preprosto radi brali, šlo je za veliko ljubezen. V šoli so raje navdušeno odrejali, katere knjige bodo učencem koristile za vse življenje, druge pa so nam prepovedovali. Razlagali so, kako naj jih prav razumemo, natrosili kupe podatkov iz zgodovine in teorije, potem so si prizadevali to naše znanje merititi in ga na koncu še zabelili z ocenami. Tiho smo se trudili, da ledeni šolski kremplji niso segli do naših knjig.

Naš stari profesor se ni nikdar nasmehnil. Za zagrenjenost je imel kar nekaj razlogov: vojna mu je vzela hčerko, nove oblasti so ga odstranile z ravnateljskega položaja in ukinili so njegova predmeta: latinščino in staro grščino. Zato je bil prisiljen zadnja leta pred upokojitvijo poučevati slovenščino s književnostjo. In to je počel na sila suhoparen način, naša naloga pa naj bi bila zapomniti si čim več življenjepisnih podatkov pomembnih pesnikov in pisateljev ter naslove njihovih del, ki jih nikoli nismo prebrali. Proti koncu šolskega leta nas je presenetil. V razred je prišel naravnost z neke okrogle maturitetne obletnice – oči so se mu veselo lesketale in sicer stroge brčice so se mu hudomušno vihale navzgor. Prebral nam je odlomek iz Homerjeve Odiseje, nam barvito popisal napete dogodke v Polifemovi votlini in se prvič z nami pogovarjal. Bil je presenečen, kako dobro smo se znašli med božanstvi in junaki antičnih mitologij, in mi smo z odprtimi usti prisluhnili njegovim razlagam. Takega profesorja bi z veseljem povabili v našo skrivno bralnico.

Tako je bilo takrat, ko še ni bilo Bralne značke. In zaradi takih vnetih bralcev je bil skrajni čas, da so jo ustanovili. Če bi nas vprašali, kakšna naj bo, bi bržkone najprej povedali, kakšne ne bi marali. Prav gotovo se ne bi vrgli v branje, če bi nam na začetku leta v šoli dali seznam knjig, ki jih moramo obvezno prebrati, potem pa nas spomladi poklicali in nas preverili, če smo se skoznje tudi prebili in jih zadostno razumeli. Ne bi tudi marali na dolgo pisati nalog, v katerih bi obnavljali učene učiteljeve razlage ali razlage iz knjig.

Radi pa bi, da bi se ob knjigah zbirali, se o vsem, kar smo iz njih lahko razbrali, pogovarjali ter si zaupali svoja bralna doživetja. Seveda bi v svoj krog vzeli tudi učitelja. Bil pa bi samo eden od navdušenih bralcev, resda najbolj moder,

izkušen, razgledan, po drugi strani pa bolj ali manj oddaljen od otroštva in otroškosti. Zato bi prisluhnil našim razlagam in tudi našim pobudam za branje, mi pa bi se mu rade volje pustili voditi skozi neskončne književne svetove. Brez njegove pomoči bi tudi težko izpeljali literarna srečanja v knjižnici, nastope na šolskem odru, obiske priljubljenih književnikov in podobne prireditve.

Ah, kaj bi sanjaril. Samo pogledam naokrog in vidim, da Bralna značka tako že šestdeset let živi po številnih slovenskih šolah.

Miha Mohor